

Josef Marek: *Přítěž*

Práce venkoncem šablonovitá, neindividuální, neživotná. Staré thema starým nepřirozeně uhlazeným a střízlivě povídacím způsobem řešené. Náprava mladé paničky, která rozmary a romaneskními fantasiemi ztrpčuje život počestnému nějakému továrníku a městskému radnímu, má své dobrodružné choutky (jimž říká eufemisticky sny), je již na půl cestě k nevěře s baronským Donem Juanem, ale zarazí ještě před prahem, obrátí se naráz, ocení svého výtečného charakterního tlustokožce, ozdraví úplně ze světáckých Aventur a začíná snít o věrných rodinných a usudých citech.

Anna: Ale jsem uzdravena. Jsem vyléčena ze svého sebepřečehování. Chtěla jsem být zvláštní, vynikající a poznala jsem, jak jsem malou vedle tebe, a vidím, že největší slávou, největším štěstím bude pro mne, přimknu-li se blíže k tobě. Ó vrať mi svou lásku. —

Muž překvapený tím trochu začíná cosi ještě filosofovat, i on že je již jiný, že není již a nebude ten bezmocný a povolný slaboch své ženy, na místo horečky mládí nastoupí teď „tichý klidný život v úplném společenství, šťastný domov, vzájemná úcta“ atd. atd., ale končí všecko dobře perspektivou na šťastnou domácnost. —

Práce p. Markova je velice planá, ne jeho, vyčtená z knih, z prostředních šablonovitých novel a her. Všecko je otisk z kolikáté ruky, nikde dech života, síla charakterů, jadrnost řeči, svěží novost cítění a nazírání. Přitom jazyk docela nepružný, nešťavnatý, strašná salonní čeština bez barvy a vůně, jalové řečnění a novinářská frázovitost.

Přítěž stojí pan Marek na špatné cestě. Bude-li chtít jít dál a je-li v něm jiskra talentu — z přítomné práce nelze o tom rozhodovat — bude s ní muset nejprve sejit a začít od základů studiem života i opravdu jadrného a vonného nového umění a písemnictví.

Josef Jan Svátek: *Kytice paprsků*

Knihy pro slečinky z lepších rodin, titěrné, malicherné a v jádře banální elegance a delikátnosti. Jsou mezi námi lidé — a pisatel těchto řádků je také z nich — kteří myslí, že nemáme společnosti, té pravé společnosti jako vrstvy prstě pro výkvět nejvzácnějších individuí, té atmosféry duševního taktu, tradice a kultury, která činí život institucí a uměleckým dílem, která učí „krásně žít“ a jest i individualistům a anarchistům vzácnou věcí, řekl bych, podmínkou a pojmovým předpokladem, východiskem jich rozběhu a překonávání. Ale pan Svátek je patrně mínění opáčeného. Myslí, že máme společnost hodnou umělců, hodnou služby a *posluhovačství umělcova*. To je všecko věcí sebevědomí a pýchy, a spokojuje-li se takovou komornickou funkcí p. Svátek — bon, je to jeho věc. Talentu jeho nám líto není, poněvadž z první knihy jsme ho vůbec nepoznali, ani nejslabší jeho záchvěv.

Prolhané, neživotné, nějak falešně delikátní, ušlechtilé a pseudoidealistické je všecko v těch drobných črtách, které chtěly být snad básněmi v próze, ale jimž k tomu schází pravé básnické křídlo. Chtělo to být všecko sensitivní a zůstalo to jen deklamační, chtělo to být nuancované a zůstalo kožené, chtělo to být velmi diskrétní a zůstalo jen banálně ulízané a prkenně soustruhované. Autor četl trochu moderní práce, ale nechytil z nich nic víc, než trochu dandysmu, který ostatně v jeho knížce klesá na pouhé salonní panáčkování. Je to hladké, hladké jako mýdlem natřené, ale ani stopy po individualitě, charakteru, pravém vášnivém slově, výkřiku, který jde z prsou a duše. Vášeň, hřích, život, smrt — ta těžká slova vyskytují se také v knížce p. Svátkově, ale jsou to jen slova. Autor nic svého, pročitěného o tom neumí [řici]. Je to také jen salonní stafáž v jeho knize. Zbývají slova, banálně pustá a hladká slova, pěna, pěna jejich. Takový zoufalý dech pustoty — uhlazené, salonní a nevědomé pustoty vnitřní — mne ovanul z té knihy jako dávno z ničeho. Cukrová voda, sladkomřivý, mdloný sorbet, který se podává v pauzách při domácích soirées dansantes.

Jen jednoho je mi líto při tom. Těch mladých dívčích duší, jimž se dostane tato kniha do ruky a které snad na chvíli promítnou si ji do reálného světa a budou věřit v ten pozlátkový papírový život. Které nepoznají, že tato poesie je docela tuctový

lak, kterým se může natřít nejstarší a nejčervotočivější dřevo, každá vnitřní prázdnota a dutost. Které nepoznají, že to, co je zde zakryto poetickým závojem mlžné ideality, je ve skutečnosti próza, surovost, egoismus a smyslnost. Jak se vytřeští pak ta ubohá, důvěřivá, v ilusivních parách utonulá a uspaná očka!

Básnické spisy Karla Havlíčka

Havlíček byl nám donedávna zabílená freska. V politice přemalovali ho radikálové po svém, ověsili strakatinou frází — jeho, člověka ryze moderního, racionalistu, věřícího v rozvoj volný a zákonný; nedávno teprve podal nám věrný portrét jeho mistrovskými odstíny odlišený prof. Masaryk. A dnes teprve leží před námi první pokus o kritické vydání jeho sebraných veršů — až dosud byly nespolehlivě a pokaženě vydány jednotlivé zlomky jeho básnického díla. A úžas je dnes obecný. Dobře bylo řečeno, že žasneme i my moderní, kteří jsme vždycky tušili v Havlíčkovi veliký a originelní charakter básnický, jednoho z nejživotnějších a nejpravdivějších našich duchů.

Pan Quis vykonal přítomnou publikací poctivý kus práce. První *kritické* vydání Havlíčkovo! To je vzácný pták v české literatuře, kde přes všecku jalovou a pouze slovní pietu k našim heroům duševním nevíme, co to je správně, věrně, úplně a důstojně vydaný mrtvý básník nebo spisovatel. To, co podává Kobrova „Národní knihovna“, je přečasto paskvil kritického vydání. Nikdo z našich tak zvaných literárních historiků a essayistů („Národní knihovnu“ vedl, tuším, Zákrejs) neviděl, zdá se, nikdy kritického vydání francouzského, anglického nebo německého klasika a nemá ponětí, že celá řada takovýchto prací je nutný předpoklad historiografie literární, nevyhnutelný její materiál. Neví se, kolik píle a schopnosti žádá vydavatelská činnost, neví se, jaká zodpovědnost je s ní spojena. Jinak nemůže člověk pochopiti bezmeznou lehkomyšlnost, s jakou máme vydánu, po případě nevydánu celou řadu našich nejlepších duší. Nikde ani stopy po kritické činnosti vydavatelské: po filologické kritice textu, zjištění, roztřídění a datování variantů a textu definitivního, vysvětlivkách a poznámkách bibliografických, historických a místních, motivech literárních a tendencích, úvodech literárně historických a životopisných. Jiní národové mají řadu podniků literárních, které otiskují staré památky do poslední vignety a poslední knihtiskařské zvláštnosti, pořizují vydání pro bibliofily a starožitnické labužníky — u nás nemáme uspokojeny nejprimitivnější, nejoprávněnější a nejneodbytnější potřeby v tomto směru.

Souborné vydání p. Quisovo ukazuje nám teprve Havlíčka jako poeta v hlavních rysech a ustaluje jeho profil. Ačkoliv není asi úplně ještě a bude doplňováno patrně